

Avoimen yliopiston väylän kautta opiskelupaikan saaneiden opintomenestys

Kokemuksia valinnoista ja opinnoista

Avoimen yliopiston väylä voisi avata yhä useammalle mahdollisuuden kouluttautua läpi elämän, jos sitä laajennettaisiin ja reitistä viestittäisiin nykyistä tehokkaammin. Väylän kautta tulleet valmistuvat nopeammin ja menestyvät opinnoissaan yhtä hyvin kuin päävalinnassa tulleet. Opiskelijat kehittäisivät avoimen väylän hakukriteereitä, pääsykokeita ja väylästä tiedottamista.

AVOIMEN YLIOPISTON hakuväylästä kiisteltiin jo 1990-luvulla. Yliopistot ja ylioppilaskunnat vastustivat sitä vuosikymmenen puolivälissä ”maksullisena automaattiväylänä”, jolloin silloinen opetusministeriö yritti kehittää sitä aidoksi yliopiston valintatavaksi (Haltia 2015). Nykyisin avoin väylä on yksi opiskelijavalinnan elementti, mutta 2020-luvun alkuun saakka se on pysynyt kapeana reittinä tutkinto-opintoihin (Haltia & Lahtomaa 2019). Vaikka suomalainen hyvinvointivaltiomalli sisältää mahdollisuuden kouluttautumiseen missä tahansa elämänvaiheessa ja elinikäistä oppimista korostetaan, opiskelijavalintauudistukseen perehtyneet Nina Haltia, Ulpukka Isopahkala-Bouret ja Annukka Jauhiainen arvioivat (2019), että 2010-luvun uudistus asetti tutkintokoulutukseen pyrkivät aikuiset korkeakoulutuksen marginaaliin.

Avoimen väylän sisäänottomäärää on haluttu rajoittaa väittämällä, että sen kautta tulleet opiskelijat ovat akateemisilta taidoiltaan muita opiskelijoita heikompia (Haltia 2015). Helsingin yliopiston vararehtori Sari Lindblomin mukaan (Parkkinen 2018) tiedekunnissa ei ole luotettu siihen, että samalla osamisella saisi saman arvosanan avoimessa ja tutkinto-ohjelman opinnoissa. Lindblomin mukaan monet kurssit ovat tutkinto- ja avoimen yliopiston opiskelijoille yhteisiä, joten opettajat ja tentit ovat kaikille samat. Esimerkiksi ”Tilastoja opiskelijavalinnoista” taas osoittaa, että Helsingin yliopiston avoimessa väylässä on useana vuonna ollut tarjolla enemmän opiskelupaikkoja kuin niihin on ollut hakijoita.

Kun korkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmä uudistettiin kansallisesti vuonna 2020 siten, että

AVOIMEN VÄYLÄN SISÄÄNOTTOMÄÄRIÄ ON HALUTTU RAJOITTA VÄITTÄMÄLLÄ, ETTÄ SEN KAUTTA TULLEET OVAT AKATEEMISILTA TAIDOILTAAN MUITA OPISKELIJOITA HEIKOMPIA.

todistusvalinnasta tuli ensisijainen väylä ja pääsyko-
keet vähenivät (TRY 2019), Helsingin yliopistossa
haluttiin kehittää avointa väylää tutkinto-opiskelijoi-
den opiskelijavalinnoissa, jotta tulevaisuudessa olisi
mahdollisuus valita yhä enemmän opiskelijoita avoi-
men yliopiston suoritusten perusteella ja kehittää sen
valintaprosessia.

Vuosina 2018–2021 Helsingin yliopisto osallistui
kansalliseen ”Toinen reitti yliopistoon” (TRY) -hank-
keeseen, jossa 11 yliopistoa kehitti avoimen yliopis-
ton väylää sekä yhdessä että omassa yliopistossaan.
Sen myötä Helsingin yliopisto kevensi kasvatustie-
teellisen tiedekunnan edellyttämien aiempien opinto-
suoritusten väylävaatimuksia, jotka olivat sisältäneet
yhdet aineopinnot ja yhdet perusopinnot. Vuodesta
2020 alkaen avoimen väylän hakukelpoisuuteen on
vaadittu kahdet perusopinnot, jotka voi periaattees-
sa suorittaa vuodessa. Näin halutaan varmistaa, että
opintoajat eivät pitkity liikaa ja yhä useamman on
mahdollista hakea avoimen yliopiston väylässä.

Avoimen väylän kehittämisen tueksi selvitimme
vuosina 2008–2018 sen kautta opiskelupaikan saa-
neiden opintojen etenemistä ja opintomenestystä
sekä näkemyksiä väylän toimivuudesta. Keskityim-
me avoimen yliopiston kiintiössä Helsingin yliopis-
ton erityispedagogiikan (EP) ja yleisen- ja aikuiskas-
vatustieteen (YAKT) opintoihin valittuihin opiske-
lijoihin. Tutkimuskysymyksemme olivat seuraavat:

1) Miten avoimen yliopiston väylän ja päävalin-
nan kautta tulleiden opiskelijoiden opintojen ete-
neminen eroaa?

2) Onko avoimen yliopiston väylän ja päävalin-
nan kautta tulleiden opiskelijoiden opintome-
nestyksessä eroja ja onko opintomenestyksellä
yhteyttä taustamuuttujiin?

3) Minkälaisia kokemuksia ja kehittämisehdotuk-
sia avoimen väylää tulleilla opiskelijoilla on valin-
tamenettelystä ja opiskelusta?

Tutkimme opiskelijarekisteritietojen pohjalta avoi-
men väylän ja päähaun kautta opiskelupaikan saanei-
den opiskelijoiden välisiä eroja muun muassa tutkin-
to-opintojen etenemisessä ja menestyksessä. Lisäksi
haastattelimme kuusi kyseisellä hetkellä opiskellutta,
avoimen väylän kautta tullutta opiskelijaa, kun heitä
kaikkiaan oli 15. Selvitimme opiskelijoiden käsityksiä
ja kokemuksia valintamenettelystä, opinnoista avoi-
messa yliopistossa ja tiedekunnassa sekä valintame-
nettelyn ja opintojen kehittämistarpeista.

AVOIMEN VÄYLÄ HELSINGIN YLIOPISTON KASVATUSTIETEELLISESSÄ TIEDEKUNNASSA

Helsingin yliopiston avoimen väylän YAKT- ja EP-
opintoihin vuosina 2008–2018 vaadittiin haettavan
opintosuunnan tieteenalaopintojen oppiaineesta
perus- ja aineopinnot (60 opintopistettä, op) suori-
tettuna vähintään arvosanalla ”hyvä” ja jonkin muun
yliopistollisen oppiaineen perusopinnot (25 op). Li-
säksi hakijat osallistuivat valintakokeeseen.

Vertailimme TRY-hankkeeseen osallistuneiden
yliopistojen hakukelpoisuusvaatimuksia vuodelta
2018 yleisen ja aikuiskasvatustieteen koulutusohjel-
man osalta. Hakukelpoisuus sisälsi perus- ja aineopin-
tojen suoritukset kasvatustieteessä tai aikuiskasvat-
ustieteessä (60 op) sekä jonkin muun yliopistotasois-
en aineen perusopinnot (25 op) Helsingin lisäksi Itä-
Suomen, Jyväskylän ja Turun yliopistoissa. Helsingin
yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto vaati vähintään
hyvät tiedot kasvatustieteen tai aikuiskasvatustieteen
tai molempien opinnoista. Turun yliopisto edellytti
samoista opinnoista vähintään arvosanaa ”hyvät tie-
dot”, kun taas Jyväskylän yliopistolla ei ollut kyseis-
ten opintojen arvosana vaatimusta. Helsingin yliopis-
ton hakukelpoisuuteen vaadittiin suomen tai ruotsin
kielen hyvä taito, Turun yliopiston hakukelpoisuus

VAKAVA-KOKEESEEN SIIRRYTTIIN, KOSKA HALUTTIIN SAMA KOE KUIN PÄÄVALINNASSA.

sisälsi osoituksen äidinkielen, toisen kotimaisen kielen tai vieraan kielen suullisesta ja kirjallisesta taidosta. (Haltia & Lahtomaa 2020)

Helsingin yliopiston YAKT-opintojen avoimen yliopiston väylän valintakoe sisälsi vuosina 2008–2016 esseetehtäviä ennakoaineistosta. Vuodesta 2017 alkaen kokeena on ollut VAKAVA. Myös EP-opintojen avoimen väylän valintakoevaatimuksena olivat Helsingin yliopistossa vuosina 2008–2010 ennakoaineistoon perustuvat tehtävät. Vuodesta 2011 alkaen EP-opintojen avoimen väylän valintakoe on ollut VAKAVA. Kaikkiin opettajakoulutusten valintoihin on lisäksi sisällytynyt soveltavuuskoe. VAKAVA-kokeeseen siirryttiin, koska haluttiin sama koe kuin päävalinnassa sekä luotettava ja helposti toteutettava valintakeino (Laine 2021).

Vuoden 2018 valintamenettelyssä kaikki yliopistot erosivat toisistaan (Haltia & Lahtomaa 2020). Helsinki perusti valinnan VAKAVA-kokeen piste-

määrään, josta oli saatava vähintään puolet raakapistemäärän enimmäismäärästä. Itä-Suomen yliopistossa valinnan ratkaisi suoritetuista opinnoista saadut pisteet. Tasapistetilanteessa ratkaisu perustui ensisijaisesti opintokokonaisuuksien määrään ja toissijaisesti kasvatustieteen tai aikuiskasvatustieteen aineopintojen keskiarvoon. Turun yliopisto valitsi opiskelijat aiempien opintosuoritusten määrän perusteella. Jyväskylän yliopisto perusti valintansa valintakoehaastatteluun, jossa selvitettiin opiskelumotivaatiota, opintojen suunnitelmallisuutta ja opiskeluvalmiuksia. Tasapistetilanteessa valinta ratkaistiin kasvatustieteen tai aikuiskasvatustieteen proseminaarin ja aineopintokokonaisuuden arvosanojen perusteella.

Helsingin yliopiston avoimen väylän aloituspaikkojen määrä yleisessä ja aikuiskasvatustieteessä on vähentynyt. Kun paikkoja vuosina 2010–2011 oli 20, niin vuonna 2020 niitä oli kolme (**taulukko 1**) ja opiskeluoikeuden sen kautta sai nolasta kuuteen YAKT-opiskelijaa. EP-opintojen avoimen väylän aloituspaikkojen määrä vaihteli Helsingin yliopistossa vuosina 2008–2020 kahdesta viiteen, ja vuosittain valittiin yhdestä kuuteen opiskelijaa. (Tilastoja opiskelijavalinnoista; Valintaperusteet vuosilta 2008–2018).

Aloituspaikat/ valitut	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
YAKT aloituspaikat	15	15	20	20	10	10	3	3	3	3	3	3	3
YAKT valitut	6	1	1	1	0	4	2	6	1	2	2	4	1
EP aloituspaikat	2	5	2	2	2	5	5	5	5	5	5	5	5
EP valitut	2	1	1	2	2	5	5	4	5	1	2	6	1

Taulukko 1. Helsingin yliopiston avoimen väylän aloituspaikkojen ja opiskelijaksi hyväksytyjen määrät yleisessä ja aikuiskasvatustieteessä ja erityispedagogiikassa.

YAKT-OPISKELIJOISSA ERI VÄYLIÄ TULLEIDEN ARVOSANAT EIVÄT ERONNEET TILASTOLLISESTI MERKITSEVÄSTI.

Avoimen väylän aloituspaikkoja oli YAKT-opinnoissa viisi prosenttia kaikista aloituspaikoista ja EP-opinnoissa 20 prosenttia. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa oli vuonna 2020 yli 10 prosentin aloituspaikkakiintiö niissä tutkinto-ohjelmissa, joihin saattoi hakea avoimessa väylässä (Joutsen ym. 2020). Valta-kunnallisesti vuonna 2020 oli kandidaatti- ja maisteriohjelmiin yhteensä yli 200 avoimen väylää. Niissä hakeneita oli 3 460 joista 1 340 valittiin tutkinto-opiskelijaksi (Savela & Joutsen 2020).

TUTKIMUKSEN KOHDEJOUKKO

Vuosina 2008–2018 Helsingin yliopistoon valittiin päävalinnassa 959 ja avoimen yliopiston väylän kautta 49 YAKT- ja EP-opiskelijaa. Suhteellisesti enemmän

avoimen yliopiston väylässä otettiin EP-opiskelijoita: 230 opiskelijasta heitä oli 30 eli 13 prosenttia. Sen sijaan 778 YAKT-opiskelijasta vain 19, eli 2,4 prosenttia sai sen kautta paikan. Rekisteriaineistosta ilmenevät eri väyliä kautta tulleiden opiskelijoiden taustatiedot, kuten ikä ja sukupuoli (**taulukko 2**).

Keväällä 2020 avoimen väylän kautta tulleiden opiskelijoiden ikä vaihteli opintojen alussa 28 vuodesta 65 vuoteen. Siten he olivat keskimäärin huomattavasti vanhempia kuin päävalinnan kautta tulleet, joiden aloitusikä vaihteli 19 vuodesta 57 vuoteen. Naisia oli kaikissa ryhmissä noin 90 prosenttia.

OPINTOJEN ETENEMINEN JA OPINTOMENESTYS

Avoimen väylän kautta vuosina 2008–2018 tutkinto-oikeuden saaneista EP-opiskelijoista 75 prosenttia oli suorittanut kevääseen 2020 mennessä maisterintutkinnon, kun päähaussa tulleista vastaava osuus oli 35 prosenttia (**taulukko 3**). Maisteriksi oli valmistunut avoimen kautta tulleista YAKT-opiskelijoista reilu puolet ja päähaussa tulleista reilu kolmannes.

Tilastollisesti merkitsevät erot maisterintutkinnon suorittaneissa koskivat maisterivaiheen kestoa: avoimen yliopiston väylää tulleet olivat suorittaneet

Taustatieto	EP avoin N = 30	EP N = 200	YAKT avoin N = 19	YAKT N = 759
Ikä opintojen alkaessa, keskiarvo (keskihajonta)	42 (7,5)	26 (7)	47 (10)	25 (7)
Naisia	90 %	91 %	90 %	90 %

Taulukko 2. Avoimen yliopiston väylän ja päävalinnan kautta vuosina 2008–2018 opiskelupaikan saaneiden taustatietoja.

Opintotilanne	EP avoin N = 30	EP N = 200	YAKT avoin N = 19	YAKT N = 759	kaikki N = 1008
Opiskelee	13 %	49 %	21 %	40 %	41 %
Kandidaatin tutkinto suoritettu	10 %	16 %	26 %	24 %	22 %
Maisterin tutkinto suoritettu	77 %	35 %	53 %	36 %	37 %

Taulukko 3. Avoimen yliopiston väylän ja päävalinnan kautta opiskelupaikan saaneiden (vuodet 2008–2018) opintotilanne keväällä 2020.

opinnot nopeammin ($F = 28.42, p = .000$) kuin päävalinnan kautta tulleet.

Vertailimme avoimen väylän ja päävalinnan kautta tulleiden opintomenestystä opiskelijarekisterin aineiston pohjalta. Tarkastelimme kahden opintosuunnan opiskelijoiden kandidaatin ja *pro gradu*-tutkielmia sekä menetelmäopintojen arvosanoja. Niistä tarkasteltavina olivat ”Kvantitatiiviset menetelmät II” - ja ”Kvalitatiiviset menetelmät II” -opintojaksojen arvosanat. Jotkut EP-opiskelijat olivat suorittaneet vain ”Erityispedagogiikan tutkimusmenetelmiä II” -opintojakson, jota käytettiin tässä vertailussa. Vertailu kohdistui 566 opiskelijaan, jotka olivat suorittaneet tarkasteltaviksi valittuja opintojaksoja.

YAKT-opiskelijoissa eri väyliä tulleiden arvosanat eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi sen paremmin kandidaatin tutkielmassa, *pro gradu*-tutkielmassa kuin tutkimusmenetelmissä. Sen sijaan EP:n tutkinto-oikeuden päävalinnassa saaneet olivat saaneet tilastollisesti merkitsevästi (.05 tasolla) hieman parempia arvosanoja kandidaatin tutkielmasta ($ka = 4.12, S.D = .88$) kuin avoimen väylää tulleet ($ka = 3.74, S.D = .69$).

Erot *pro gradu*jen arvosanoissa olivat myös .05-tasolla tilastollisesti merkitseviä, päävalinnan kautta tulleilla opiskelijoilla arvosanat olivat korkeampia ($ka = 4.48, S.D = 1.14$) kuin avoimen väylää tulleilla ($ka = 4.18, S.D = 1.14$). Muita tilastollisesti merkitseviä eroja ei avoimen ja päävalinnan kautta tulleiden opiskelijoiden arvosanoista löytynyt, mutta avoimen väylän kautta tulleet olivat saaneet keskimäärin hieman parempia arvosanoja ”Laadulliset tutkimusmenetelmät II” - ja ”Erityispedagogiikan tutkimusmenetelmät II” -opintojaksoista kuin päävalinnan kautta tulleet.

Taustamuuttujien ja arvosanojen välisiä yhteyksiä tarkasteltaessa havaitsimme, että avoimen yliopiston väylässä tulleilla EP- ja YAKT-opiskelijoilla aiempi muu yliopistotutkinto korreloi positiivisesti ja vahvasti laadullisten menetelmien arvosanan kanssa (Pearsonin korrelaatiokerroin = 1.000^{**}). Avoimen väylää tulleet miehet olivat saaneet *pro graduistaan* parempia arvosanoja kuin naiset (.485*). Opiskelijan ikä opintojen

alussa korreloi negatiivisesti sekä kandidaatin tutkielman ($-.139^*$) että *pro gradu*n arvosanan kanssa ($-.165^{**}$). Nuorempina opintonsa aloittaneet saivat tutkielmistaan keskimäärin parempia arvosanoja, kun analyysi tehtiin ryhmittelemättä avoimen väylää ja päävalinnan kautta valittuja opiskelijoita alaryhmiin.

Yliopistoissa on epäilty avoimen yliopiston väylää tulevien osaamista. Yksi haastateltavamme oli lukenut Ylen toimittajan Sonja Parkkisen (2018) artikkelin:

”Mä en ollu ikinä ajatellu enkä mä oo kohdannu sitä, mitä siinä ylen artikkelissa sanottiin. Et yliopistolla ajatellaan, että avoimen väylän kautta tulijat on vähän niin kun, mä en nyt muista mikä sana se oli, ei se nyt ollu alempiarvonen, mut niin kun sellasia et ne tulee vähän sieltä sivusta eikä oo ihan niin akateemisesti taitavia. Ja mä ajattelin, et mä en oo kyllä missään vaiheessa niin ku kohdannu semmosta täällä kenenkään.”

Haastatellut olivat itsekin tehneet vertailua:

”Ei ne oo yhtään vaatimustasoltaan huonompia ne avoimen opinnot. Et kyllä siellä samalla tavalla vaaditaan ja täyty tehdä ja suorittaa hyvin.”

Avoimen väylän opiskelijoiden osaamista ei ollut epäilty ainakaan avoimesti, eivätkä opiskelijat olleet havainneet laatueroa avoimen yliopiston ja tiedekunnan opetuksessa.

AVOIMEN VÄYLÄN VALINTAPROSESSIN KEHITTÄMINEN

Avoimen väylän kautta opiskeluoikeuden saaneet toivat esiin sen, että väylä soveltuu hyvin niille, jotka ovat jo töissä ja niille, jotka eivät pysty enää korottamaan ylioppilastodistuksen arvosanoja tai niille, ”jotka ei nuorena ole päässeet opiskelemaan sinne, minne halusivat”. Lisäksi avoin yliopisto oli matalan kynnyksen mahdollisuus aloittaa yliopisto-opinnot, ja opiskelu antoi itseluottamusta: ”Jos todistusvalintoja painotetaan, jää sellaiset henkilöt pois, jotka avoimessa pystyy suorittamaan omaan tahtiin ja harjoittelemaan ja huomaa että pystyisi yliopisto-opintoihin.”

HAASTATELLUT TOIVOIVAT TUTKINTO-OPINTOIHIN LISÄÄ JOUSTAVUUTTA.

Yksi haastateltu kommentoi:

”Avoimen väylää tulevat ovat varmempia alastaan, koska ovat sitä jo lukeneet kolme vuotta. [--] Ja kylmä koen, et mun kohalla se, et mä kerkesin kerätä tässä työkokemusta ja ikää, ni autto mua taas yliopisto-opinnoissa hirveesti. Niinkun suoriutuimaan.”

Avoimen väylää tulleet tekivät kehittämis ehdotuksia, jotka koskivat väylän kautta haettavien opiskelupaikkojen määrää, väylästä tiedotusta, hakukelpoisuutta ja pääsykokeita.

Pääsykokeeseen otettavien määrää pidettiin toisaalta sopivana, ”jos kriteerit on niin korkeat, ettei ole hakijoita”. Useana vuotena kaikkia avoimen väylän paikkoja ei ole täytetty hakijoiden vähäisyyden vuoksi. Haastateltavat kuitenkin toivoivat paikkoja lisättävän ainakin niin paljon, että paikan saaneista muodostuisi oma opiskelijaryhmä, ja opiskelijoista olisi tukea toisilleen.

Haastatellut pitivät avoimen väylää hyvänä ja kaipasivat siitä tietoa paremmin saataville: ”selkeämmät ohjeet, mitä pitää suorittaa ennen kuin voi hakea väylän kautta” ja ”sivuaineista, jotka soveltuvat tutkintoon”. Väylää pitäisi markkinoida nykyistä enemmän, ”että olisi tarpeeksi paljon hyviä hakijoita”.

Haastatellut pitivät väylähakuun oikeuttavien opintojen laajuutta sopivana tai liian suurena: ”Et siin pitää olla niinku valtava, niinku melkeen tutkinto valmis ja sitten vasta voi hakea.” Opiskeluaika arvioitiin pitkäksi:

”No mä olisin ehkä toivonu et ne [avoimen yliopiston opinnot] ois saanu niinku lyhyemmässä ajassa tehtyä. Et se on hirveen pitkä aika jotenkin siitä, kun alottaa ne perusopinnot, ni sit siihen, että saa kaikki kasaan, että pääsee hakemaan avoimen väylän kautta.”

Haastatellut kaipasivat avoimen yliopiston opintotarjontaan nykyistä enemmän kokonaisuuksia, joita voisi käyttää suoraan haussa: ”Opinnot on niin sekaisin, niistä ei saa koottua [--] erityispedagogiikka on hyvin järjestetty ja kasvatustiede.”

Avoimessa yliopistossa opiskeluun toi lisäpainetta se, että opintokokonaisuudet piti olla vähintään hyvin tiedoin suoritettu, jos aikoi hakea avoimen väylää tutkinto-opiskelijaksi. Arvosanavaatimusta kritisoi toisestakin näkökulmasta: [--] miks ne pitää olla vähintään kolmosella suoritettu? Ja sit sä voit tulla tänne ja suorittaa loput ykkösellä [--]”

Haastatellut arvostelivat pääsykokeen pakollisuutta avoimen opintojen suorittaneille ja niille, joilla oli pitkä opettajakokemus:

”Jos vaikka kymmenen vuotta on tehnyt sitä työtä. Minkä takia sitä pääsykokeella mitataan, halutaanks me kouluttaa sut siihen ammattiin, vai onko parempi ratkaisu et sä oot muodollisesti epäpätevä?”

”Jos on nää nykyiset vaadittavat kurssit tehnyt, niin musta on älytöntä et siinä on enää pääsykoe. Ettei sit lähettäis karsimaan semmosia, jotka on jo puolet kandidutkinnosta tehny avoimessa.”

Pääsykoe ei myöskään mitannut oikeita asioita eikä ennustanut opinnoissa menestymistä:

”Mä pitäisin parempana vaihtoehtona tähän nykyiseen verrattuna – mikä on nyt todella huono käytäntö – et ois parempi koe ja sit ois soveltavuushaastattelu, joka täydentäis. Joka vähän akateemisia taitoja vois kompensoida. Koska kuinka paljon nyt riviopettaja semmosia tutkimuskäytänteisiin liittyviä taitoja sit opetustyössä tarvitsee. Kyl mä ymmärrän, et ne on osa koulutusta. Mut että sillä mitataan se soveltavuus alalle. Kun ne ei sit sitä kuitenkaan mittaa. [--] Sit mä rimaa hipoen siitä vakavakokeesta pääsin sisälle. Ja kuitenkin kaikki kurssit [arvosanat] oli hyviä. Ja nyt tuli laudatur gradusta ja näin.”

VAKAVA-koe koettiin turhaksi, koska avoimessa yliopistossa opiskelleet olivat jo osoittaneet kyvykkyytensä yliopisto-opiskeluun, joten arvosana-

vaatimuksen pitäisi riittää pääsyvaatimukseksi: ”Se [arvosanavaatimus] ois perustellumpaa, jos ei olis pakko osallistua sitten pääsykokeisiin.” Kaikille yhteistä VAKAVA-koetta kritisoitiin, koska ”se ei palvele, kun erikoistutaan kasvatuksen eri aloille”.

OPISKELUN JA OPINTOJEN KEHITTÄMINEN

Avoimen kiintiössä opiskelupaikan saaneet kaipasivat ohjausta opintojen alkuvaiheessa:

”Siellä sais olla se oma porukka niille, jotka tulee avoimen väylän kautta. Joille tehdään se oma räätälöity juttu, koska se ei ole sama kun niillä muilla. Kun siinä tulee hyväksilukuja automaattisesti ja siinä tulee asioita jotka menee eri tavalla.”

Koska avoimen väylän opiskelijamäärät ovat olleet pieniä, jotkut kokivat ryhmäytymisen haasteelliseksi:

”[j]os olis vaikka kymmenen tai kaksikymmentä väylän kautta. Siitä tulis jo melkein – totta kai siinäkin voi olla eri vaiheita, mut tulis jonkunlainen semmoinen myös yhteisöllinen. Et ois niinkun samassa vaiheessa ja vois tehdä jotain samoja kurssejakin sitten, että tulis niinku ryhmä. Semmosia aikuisempia.”

Opiskelijat toivoivat mahdollisuutta suorittaa opinnot nopeammin ja lyhyemmässä ajassa ja hyödyntää pitkää työkokemusta alalta hyväksiluvuissa. Elämäntilannekin voi rajoittaa mahdollista opiskeluaikaa: ”Aikuisena ja perheellisenä ei ole välttämättä mahdollisuutta opiskella viittä vuotta. Kun on avoimen opinnot alla, voi pitää kaksi vuotta opintovapaata töistä ja siihen riittää aikuisopintoraha.”

Avoimen kiintiössä hakeville tulisi tarjota tietoa jo ennen hakua muun muassa opetuksen järjestämisestä: ”Mä oletin – se oli varmaan virheoletus, että avoimen kautta sisään tulleet opiskelijat, niille tarjotaan ilta- ja viikonloppuopetusta. Et se ei missään tullut ilmi, mut se oli jotenki. Että se oli jotenkin isku vasten kasvoja, että okei, nää kaikki kurssit on päivällä ja läsnäolopakko.”

Haastatellut toivoivat tutkinto-opintoihin lisää joustavuutta, koska esimerkiksi osa opiskelijoista joutuu työskentelemään opintojen ohella.

POHDINTA

Helsingin yliopistossa opiskelijoiden sisäänotto erityisesti YAKT-koulutukseen on avoimen yliopiston väylässä ollut pienimuotoista, mitä saattaa selittää avoimen väylän kiintiön pienuuden lisäksi muun muassa hakijoiden tietämättömyys hakumahdollisuudesta ja sen vaatimuksista. TRY-hankkeen keskeisiä tavoitteita oli tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen (Kekäläinen, Huusko & Kärrkäinen 2020).

Hankkeessa luotuja käyttäjälähtöisiä kehittämissuosituksia seuraamalla väylästä tulisi tiedottaa esimerkiksi hakukoneoptimoiduilla verkkosivuilla, joilta opiskelija saa kokonaiskuvan väyläopinnoista, yliopistoon hakemisesta ja opintojen tuomista mahdollisuuksista. Erityisesti väyläopintojen alkuvaiheessa opiskelijaryhmille tulisi kohdistaa neuvontaa, joka sisältäisi opintoinfoja, perehdytystä, vinkkejä ja muistutuksia. Näin voidaan vastata opintojen aikana ennakoivasti herääviin kysymyksiin ja siten tukea ja sitouttaa opiskelijoita väyläopintoihin (Kekäläinen ym. 2020).

Haastatteluaineistomme perusteella avoimen väylän pääsykoetta ja erityisesti VAKAVA-kokeen merkitystä tulisi pohtia. VAKAVA-koetta käytetään avoimen väylän valintakokeissa ainoastaan Helsingin yliopistossa, missä sillä on yhtäältä taattu valittavien opiskelijoiden osaamista ja toisaalta varmistettu oikeudenmukainen valinta tasapistetilanteissa. Lisäksi on pyritty mahdollisimman yksinkertaisiin ja yksiselitteisiin valintamenettelyihin (Laine 2021). Voisiko VAKAVA-kokeen kuitenkin poistaa, kun väylävaatimuksena avoimen yliopiston opinnot kuitenkin tulee olla suoritettuna vähintään hyvin tiedoin ja kun avoimen väylän ja päävalinnan kautta tulneiden opiskelijoiden osaamisessa ei ole eroa? Valtakunnallinen yhteistyö avoimen väylän vaatimusten yhtenäistämiseksi on tärkeää. Hakukriteereiden keventyessä ja hakijamäärien todennäköisesti lisääntyessä on samoin olennaista pohtia opiskelijoiden valintaperusteita.

Avoimen väylän opiskelupaikkojen lisäämistä olisi hyvä harkita edelleen. Jos sisään pääsee vain muutama opiskelija vuosittain, ei synny vertaisten ryhmäytymistä. Ryhmäytymiseen tulisi joka tapauksessa

JOS SISÄÄN PÄÄSEE VAIN MUUTAMA OPISKELIJA VUOSITTAIN, VERTAISET EIVÄT RYHMÄYDY.

kiinnittää lisää huomioita, koska vertaisryhmä tukee opintoja ja valmistumista ja tekee opiskelusta usein mielekkäämpää.

Rekisteriaineiston analyysin perusteella tarkasteluajankohtana, keväällä 2020, avoimen yliopiston väylän kautta tulleista opiskelijoista oli valmistunut yli kaksinkertainen määrä päävalinnan kautta tulleisiin verrattuna. Avoimen väylän kautta tulleet olivat suorittaneet maisteriopintonsa keskimäärin reilun vuoden lyhyemmässä ajassa kuin päävalinnan kautta tulleet. YAKT-opiskelijoista tutkintojen suorittamiseen käytetyn ajan ero oli yli kaksi vuotta. TRY-hankkeessa toteutettu kysely avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijoiksi valituille (N = 661) osoitti samoin väyläopiskelijoiden olevan motivoituneita opiskelijoita: valtaosa valmistuneista vastaajista oli suorittanut tavoitetutkintonsa määräajassa (Kekäläinen, Huusko & Kärkkäinen, 2020). Eikö väylän kautta opiskelupaikan saaneiden sitten tulekin valmistua nopeammin, koska heillä on aiempia opintoja? Aineistossamme oli kuitenkin myös päähaun kautta tulleita, joilla oli paljon aiempia yliopistollisia opintosuorituksia, jotka olisivat voineet lyhentää opiskeluaikaa. Avoimen yliopiston väylän hyödyntäminen opiskelijavalinnoissa näyttää siten tukevan valtiovalan tavoitetta nopeammasta valmistumisesta.

YAKT-opiskelijoiden kesken arvosanoissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Sen sijaan päävalinnan kautta tulleet EP-opiskelijat olivat saaneet opinnäytteistään tilastollisesti merkitsevästi hieman parempia arvosanoja kuin avoimen yliopiston väylää tulleet. Muita eroja opintomenestyksessä ei eri valintatavalla opiskelupaikan saaneiden välillä ollut. Huoli avoimen

wäylän kautta tulleiden opiskelijoiden heikommista opiskeluvaihtoehdoista ei siis näytä pitävän paikkaansa.

Joustavien opintojen ja opintopolkujen tarjoaminen on tärkeää. Kaikki eivät heti lukion jälkeen tiedä, mitä haluavat opiskella tai tehdä työkseen. Kiinnostus ja voimavarat voivat selkiytyä esimerkiksi työkokemuksen tai perheen perustamisen jälkeen. Siksi tulee tarjota mahdollisuuksia opiskeluun ja pätevytymiseen eri elämänvaiheissa ja taustoilla juuri tällaisen ”joustavan väylän” (Haltia & Lahtomaa 2020) kautta.

Tutkimusta on tärkeää jatkaa nyt, kun avoimen väylää on kehitetty ja sitä pyritään edelleen laajentamaan. Erityisesti tulee seurata niitä, jotka ovat saaneet opintopaikan avoimen väylän kautta vuodesta 2021 alkaen, sillä hakukelpoisuuden saamiseksi vaadittavien avoimen yliopiston opintojen määriä on kohtuullistettu. Uusia väylävaatimuksia ja väylän toimivuutta tulee arvioida heti, kun uudet väylät ja käytänteet ovat vakiintuneet.

PÄIVI VIRTANEN

KT, tutkijatohtori
kasvatustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto

 <https://orcid.org/0000-0002-8965-1955>

MARJA SYRJÄMÄKI

KT, yliopistonlehtori
kasvatustieteen ja psykologian
osasto
Itä-Suomen yliopisto

 <https://orcid.org/0000-0002-8489-8852>

ANU LAINE

KT, dosentti, yliopistonlehtori
kasvatustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto

 <https://orcid.org/0000-0003-3881-8134>

LÄHTEET

- Haltia, N. (2015). Avoimen yliopiston väylä siltana avoimen ja tutkintokoulutuksen välillä. *Kasvatus & Aika* 9(3), 3–51. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68536>
- Haltia, N. Isopahkala-Bouret, U. & Jauhiainen, A. (2019). Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus ja aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuudet. *Aikuiskasvatus* 39(4), 276–289. <https://doi.org/10.33336/aik.88081>
- Haltia, N. & Lahtomaa, M. (2019). Toinen reitti yliopistoon. Millaisia polkuja aikuisille? *Aikuiskasvatus* 39(3), 229–237. <https://doi.org/10.33336/aik.85714>
- Haltia, N. & Lahtomaa, M. (2020). Joustava väylä. Teoksessa H. Joutsen, T. Kuivalainen, N. Haltia, M. Lahtomaa, P. Patja, J. Krapu, A.-K. Ellfolk, U. Kekäläinen, P. Savela & S. Vuori (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja, 50–78.
- H. Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J., Ellfolk, A., Kekäläinen, U., Savela, P. & Vuori, S. (toim.) (2020). *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/73036>
- Kekäläinen, U., Huusko, L. & Kärkkäinen, R. (2020). Avoimen väylän tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Teoksessa H. Joutsen, T. Kuivalainen, N. Haltia, M. Lahtomaa, P. Patja, J. Krapu, A.-K. Ellfolk, U. Kekäläinen, P. Savela & S. Vuori (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja, 99–109.
- Krapu, J., Ellfolk, A., Vuori S. & Patja, P. (2020). Aikataulutettu väylä. Teoksessa H. Joutsen, T. Kuivalainen, N. Haltia, M. Lahtomaa, P. Patja, J. Krapu, A.-K. Ellfolk, U. Kekäläinen, P. Savela & S. Vuori (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja, 22–35.
- Laine, A. (2021). VAKAVA-kokeen käyttäminen avoimen väylän valinnoissa Helsingin yliopistossa. Suullinen tiedonanto 29.1.2021.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190119>
- Parkkinen, S. (2018). Avoimen yliopiston hakuväylä voi ohittaa pääsykokeet, osa laajentaa jo ensi vuodeksi – "Yliopistoissa perinteisesti kummallisen nihkeä suhtautuminen". Yle: uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-10274614>
- Savela, P. & Joutsen, H. (2020). TRY-hankkeen tavoitteet osana opiskelijavalintojen uudistusta. Teoksessa H. Joutsen, T. Kuivalainen, N. Haltia, M. Lahtomaa, P. Patja, J. Krapu, A.-K. Ellfolk, U. Kekäläinen, P. Savela & S. Vuori (toim.) *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja, 12–17.
- TRY. (2019). Toinen reitti yliopistoon. Hankkeen kotisivut: <https://www.avoin.jyu.fi/avoin-yliopisto/hankkeet/try>
- Tilastoja opiskelijavalinnoista (2021). Helsingin yliopisto. <https://www.helsinki.fi/fi/hakeminen-ja-opetus/hae-kandi-ja-maisteriohjelmiin/tilastoja-opiskelijavalinnoista> (19.4.2021).
- Valintaperusteet vuosilta 2008–2018. Käyttätymistieteellinen / kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.